اجلاس «سامرقند» نماد هارمونی کامل سنگهای بنای اتحادیه‌ای چندجانبه‌ای است که بدون پشتیبانی و همراهی مسکو و پکن در سازمان دوام نمی‌آورد

(مهندس آیندهٔ در اندیشه‌ها)

اسلام ثابتی / استاد روابط بین‌الملل دانشگاه شهید بهشتی

اجلاس سازمان همکاری شانگهای که روز پنجشنبه ۱۵ و جمعه ۱۶ سپتامبر در سامرقند برگزار شد، تنها یک نشست معمولی میان کشورهای عضو نبود. این اجلاس نشان داد که ساختارهای چندجانبه‌ای که زمانی تصور می‌شد صرفاً ابزارهای تبلیغاتی هستند، چگونه می‌توانند به بستری برای گفت‌وگو، کاهش تنش و حتی شکل‌گیری منافع مشترک تبدیل شوند. در شرایطی که روابط میان قدرت‌های بزرگ جهان به شدت پرتنش است، سازمان همکاری شانگهای توانست فضایی را فراهم کند که در آن کشورهای با نظام‌های سیاسی متفاوت، اولویت‌های امنیتی متمایز و حتی رقابت‌های تاریخی، بدون حذف کامل یکدیگر، در یک چارچوب واحد گرد هم بیایند.

نکته مهم این است که این اجلاس بدون حضور دو کشور اصلی این سازمان، یعنی چین و روسیه، برگزار نمی‌شد. حضور رئیس‌جمهور چین و نخست‌وزیر روسیه در سامرقند نشان می‌دهد که هر دو کشور هنوز این سازمان را ابزاری مناسب برای پیگیری منافع خود می‌بینند. چین به دنبال گسترش نفوذ اقتصادی و سیاسی خود در آسیای مرکزی است و روسیه تلاش می‌کند تا جایگاه خود را به عنوان قدرت اصلی منطقه حفظ کند. این دو هدف گاه با یکدیگر تعارض دارند، اما در این اجلاس هر دو کشور ترجیح دادند که اختلافات را کنار بگذارند و بر منافع مشترک تمرکز کنند.

از سوی دیگر، پذیرفته شدن ایران به عنوان عضو دائم سازمان، یکی از مهم‌ترین تصمیم‌های این اجلاس بود. این تصمیم نشان می‌دهد که سازمان آمادگی دارد تا کشورهایی را که با تحریم‌های گسترده روبه‌رو هستند، در چارچوب همکاری‌های منطقه‌ای ادغام کند. برای ایران، این اتفاق فرصتی است برای خروج از انزوای سیاسی و ایجاد ارتباط با کشورهای همسایه در حوزه‌هایی مانند حمل‌ونقل، انرژی و مبادلات تجاری. برای سازمان نیز، این به معنای گسترش دامنه نفوذ و افزایش وزن منطقه‌ای است.

اما این فرصت بدون چالش نیست. ساختار تصمیم‌گیری سازمان بر پایه اجماع است و هر کشور می‌تواند مانع تصمیم‌گیری شود. این ویژگی باعث می‌شود که سازمان در برابر فشارهای خارجی مقاوم باشد، اما در عین حال سرعت تصمیم‌گیری را کاهش می‌دهد. در شرایطی که منطقه با بحران‌هایی مانند جنگ افغانستان، تنش‌های مرزی و رقابت‌های انرژی روبه‌رو است، این کندی می‌تواند به یک مشکل جدی تبدیل شود. اگر سازمان نتواند واکنش سریعی نشان دهد، ممکن است اعتبار خود را در برابر بازیگران دیگر از دست بدهد.

نکته دیگر، تفاوت میان اعضا است. چین و روسیه قدرت‌های هسته‌ای و دارای حق وتو در شورای امنیت سازمان ملل هستند، در حالی که برخی از اعضای دیگر چنین جایگاهی ندارند. این تفاوت در آینده می‌تواند به چالش تبدیل شود، به ویژه اگر یکی از کشورها بخواهد از ظرفیت سازمان برای پیگیری منافع خود استفاده کند. تجربه نشان می‌دهد که هر سازمان چندجانبه‌ای با این مشکل روبه‌رو است و سازمان همکاری شانگهای هم از این قاعده مستثنا نیست.

با این حال، اجلاس سامرقند نشان داد که حتی در شرایط پرتنش، راه برای گفت‌وگو باز می‌ماند. این گفت‌وگو ممکن است به توافق منجر نشود، اما همین که کشورها حاضرند در یک فضای مشترک بنشینند، خود یک دستاورد است. در جهانی که بسیاری از سازمان‌های بین‌المللی با بحران مشروعیت روبه‌رو هستند، سازمان همکاری شانگهای توانسته است نشان دهد که هنوز ظرفیت ایجاد گفت‌وگو را دارد.

در نهایت، آینده سازمان به این بستگی دارد که اعضا تا چه حد حاضرند منافع ملی خود را در چارچوب منافع مشترک تعریف کنند. اگر این اتفاق رخ دهد، سازمان می‌تواند به یکی از مهم‌ترین ابزارهای همکاری در قاره آسیا تبدیل شود. اگر نه، خطر تبدیل شدن به یک نهاد تشریفاتی وجود دارد. اجلاس سامرقند نشان داد که هنوز فرصت وجود دارد، اما این فرصت برای همیشه باز نخواهد ماند.

اجلاس سازمان همکاری شانگهای در سامرقند نشان داد که حتی در شرایط پرتنش جهانی، گفت‌وگو میان قدرت‌های بزرگ ممکن است

(مهندس آینده در اندیشه‌ها)

سیمین ثابتی / استاد روابط بین‌الملل دانشگاه شهید بهشتی

اجلاس سازمان همکاری شانگهای در سامرقند در روزهای پنجشنبه و جمعه برگزار شد، در حالی که تنش میان قدرت‌های بزرگ جهان به سطحی رسیده است که بسیاری از سازمان‌های بین‌المللی با بحران مشروعیت روبه‌رو هستند. در چنین شرایطی، برگزاری نشست سازمان همکاری شانگهای با حضور رئیس‌جمهور چین و نخست‌وزیر روسیه در سامرقند، خود به تنهایی پیام مهمی دارد. این نشست نشان می‌دهد که حتی در شرایط پرتنش، راه برای گفت‌وگو باز می‌ماند و این گفت‌وگو می‌تواند به ایجاد منافع مشترک منجر شود.

سازمان همکاری شانگهای در سال ۲۰۰۱ تأسیس شد و در ابتدا بیشتر به عنوان ابزاری برای مقابله با تهدیدهای امنیتی در آسیای مرکزی شناخته می‌شد. اما در سال‌های اخیر، این سازمان به یکی از مهم‌ترین نهادهای چندجانبه در قاره آسیا تبدیل شده است. امروز این سازمان شامل چین، روسیه، هند، پاکستان، ایران و چند کشور دیگر است و تلاش می‌کند تا فراتر از مسائل امنیتی، به حوزه‌های اقتصادی، انرژی و حمل‌ونقل نیز ورود کند.

نکته مهم این است که این اجلاس در شرایطی برگزار شد که روابط میان چین و روسیه از یک سو و کشورهای غربی از سوی دیگر به شدت تیره است. جنگ اوکراین، تحریم‌های گسترده و رقابت‌های اقتصادی باعث شده است که بسیاری از سازمان‌های بین‌المللی با بحران مشروعیت روبه‌رو شوند. در چنین شرایطی، سازمان همکاری شانگهای توانسته است نشان دهد که هنوز ظرفیت ایجاد گفت‌وگو را دارد.

در نهایت، آینده سازمان به این بستگی دارد که اعضا تا چه حد حاضرند منافع ملی خود را در چارچوب منافع مشترک تعریف کنند. اگر این اتفاق رخ دهد، سازمان می‌تواند به یکی از مهم‌ترین ابزارهای همکاری در قاره آسیا تبدیل شود. اگر نه، خطر تبدیل شدن به یک نهاد تشریفاتی وجود دارد. اجلاس سامرقند نشان داد که هنوز فرصت وجود دارد، اما این فرصت برای همیشه باز نخواهد ماند.

«سامرقند» و «تاشکند» در ۲۴ ساعت ۲ نشست مهم سازمان همکاری شانگهای برگزار شد؛ چین و روسیه از ایران حمایت کردند و هند بر حفظ موازنه تأکید کرد

مهدی رضوانی / خبرنگار همشهری

۱۵ و ۱۶ سپتامبر ۲۰۲۲ (۲۴ و ۲۵ شهریور ۱۴۰۱) دو نشست مهم در دو شهر آسیای مرکزی برگزار شد که هر دو به سازمان همکاری شانگهای مربوط می‌شوند. نخست نشست سران کشورهای عضو سازمان در سامرقند ازبکستان بود و سپس نشست وزرای خارجه در تاشکند. این دو نشست در حالی برگزار شد که روابط میان کشورهای عضو به شدت تحت فشار است و جنگ اوکراین، تحریم‌های گسترده علیه روسیه و رقابت چین و آمریکا سایه سنگینی بر فضای سیاسی منطقه انداخته است.

در سامرقند، رئیس‌جمهور چین، رئیس‌جمهور روسیه، نخست‌وزیر هند و رهبران سایر کشورهای عضو حضور داشتند. بیانیه پایانی بر «احترام متقابل به حاکمیت و تمامیت ارضی» و «مخالفت با دخالت در امور داخلی کشورها» تأکید کرد. در این بیانیه، هیچ اشاره مستقیمی به جنگ اوکراین نشد، اما عبارت «حل مسائل از طریق گفت‌وگو» بارها تکرار شد. این زبان دیپلماتیک نشان می‌دهد که اعضا حاضر نشدند موضع رسمی خود را تغییر دهند، اما هر دو طرف توانستند روی کلیات توافق کنند.

در تاشکند، وزرای خارجه روی برنامه همکاری ۲۰۲۳ تا ۲۰۲۷ توافق کردند. این برنامه شامل گسترش تبادل دانشجو، همکاری در حوزه انرژی هسته‌ای صلح‌آمیز، مبارزه با تروریسم و قاچاق مواد مخدر است. بودجه سازمان برای این برنامه ۴۲ میلیون دلار برآورد شده است. سخنگوی وزارت خارجه ایران گفت این برنامه «فرصتی برای ایران است تا بدون فشار سیاسی در چارچوب چندجانبه فعالیت کند».

نکته مهم دیگر، حضور ایران به عنوان عضو دائم سازمان است. ایران از سال ۲۰۲۱ عضو دائم شد و این نخستین نشست رسمی با حضور ایران است. رسانه‌های دولتی ایران این را «پیروزی دیپلماتیک» نامیدند. اما برخی تحلیلگران می‌گویند این عضویت بیشتر نمادین است و تأثیر عملی آن بر روابط دوجانبه ایران با سایر اعضا هنوز روشن نیست.

(مهندس آینده در اندیشه‌ها)

۸۰۰ ± کارمند دولتی در ۳ شهر؛ ۵ تا ۱۲ مهر ۲۰۲۱ ساعت کار ادارات تغییر می‌کند

مهدی رضوانی / خبرنگار همشهری

۱۲ مهر ۲۰۲۰ – دفتر هماهنگی خدمات دولتی استان سبز دیروز اعلام کرد از ۵ تا ۱۲ مهر ۲۰۲۱ ساعت کار ادارات در شهرهای دشت‌نارین، کوهسار و بندرآبی تغییر می‌کند. در این مدت، ادارات از ۷ صبح تا ۱۳ کار می‌کنند و تعطیلی پنجشنبه‌ها لغو می‌شود. حدود ۸۰۰ ± کارمند دولتی در این شهرها تحت پوشش این تصمیم هستند. این تصمیم برای کاهش مصرف برق در روزهای گرم سال اعلام شده است.

به گفته مهندس کامران نیک‌پی، معاون هماهنگی خدمات دولتی استان سبز، «در روزهای ۴۰ درجه به بالا، مردم ساعت ۱۰ به ادارات می‌آیند و ساعت ۱۲ خسته‌اند. ما می‌خواستیم زمان کار با روزهای خنک‌تر هماهنگ شود». او گفت این طرح در سال ۲۰۱۹ در یک شهر آزمایشی اجرا شد و میزان مراجعه مردم ۱۸ درصد کاهش یافت. اما برخی کارمندان گفتند این تغییر برای کسانی که فرزند دارند دشوار است.

در دشت‌نارین، مریم صفاری، کارمند ثبت احوال، گفت: «من ساعت ۶ از خانه می‌روم و ساعت ۱۴ برمی‌گردم. مهدکودک تا ۱۶ باز است. اگر ساعت کار ۷ باشد، من باید ساعت ۵ از خانه بروم و تاکسی بگیرم». در مقابل، رضا محمدی، مراجع، گفت: «برای ما بهتر است. صبح‌ها صف کمتر است و کارمند هم سرحال‌تر است». در کوهسار، ۶۰ درصد مراجعان در نظرسنجی محلی موافق تغییر بودند.

اداره کل منابع انسانی استان سبز اعلام کرد حقوق کارمندان در این مدت بدون تغییر می‌ماند و اضافه‌کار محاسبه نمی‌شود. اما برخی کارمندان گفتند این تصمیم بار کار را به روزهای دیگر منتقل می‌کند. مسئولان گفته‌اند ارزیابی نتایج طرح در پایان آبان منتشر می‌شود و تصمیم نهایی درباره تمدید یا لغو طرح در آذر گرفته می‌شود.